

ВЗАЄМОДІЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ У ЗАХИСТІ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ НЕПОВНОЛІТНІХ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Анотація. У статті розглядаються питання діяльності різних соціальних інститутів і служб, спрямованої на захист законних прав та інтересів неповнолітніх у Великій Британії.

Ключові слова: неповнолітні, соціальний захист, соціальні інститути, взаємодія.

Аннотація. В статье рассматриваются вопросы деятельности разных социальных институтов и служб, направленной на защиту законных прав и интересов несовершеннолетних в Великобритании.

Ключевые слова: несовершеннолетние, социальная защита, социальные институты, взаимодействие.

Annotation. In this article the questions of the social and legal protection of children and young people in Great Britain are considered. The important role of cooperation between the different institutions is underlined.

Key words: children, social protection, social institutions, cooperation.

Діти є однією з найбільш вразливих і найменш захищених верств населення в період переходу України до ринкових відносин. Питання соціально-правового захисту неповнолітніх, попередження насильства розглядаються в працях деяких вітчизняних учених, (О. Джужа, В. Синьов, І. Трубавіна та ін.), проте багато аспектів проблеми залишаються недостатньо дослідженими. Так, дуже мало вивчені такі актуальні питання, як налагодження взаємодії між суб'єктами соціально-правового захисту дітей і підлітків. Водночас, аналіз наукової літератури свідчить про вагомі здобутки в цьому плані багатьох зарубіжних країн, до яких належить і Велика Британія. Тому в даній статті вважаємо за доцільне коротко проаналізувати досвід співпраці різних закладів цієї країни в захисті прав та інтересів неповнолітніх.

Відзначимо, що діяльність всіх інститутів у Великій Британії (державних і громадських), які працюють у сфері захисту прав та інтересів неповнолітніх, відбувається на основі тісного співробітництва і взаємодії.

Безперечно, співробітництво різних соціальних інститутів є найбільш продуктивним для нормального розвитку особистості дитини. Воно дозволяє отримати об'єктивну інформацію про дитину, опиратися в роботі з нею на її кращі риси, сприяє формуванню доброзичливих, довірливих взаємовідносин з дитиною. Співробітництво можливе при активній взаємодії сторін, усвідомленню ними загальної мети і завдань.

Співробітництво передбачає спільне визначення цілей діяльності, спільне планування роботи, розподілу сил у підтримці дитини відповідно з можливостями кожної із сторін, спільну оцінку результатів роботи, прогнозування нових цілей і завдань. В основі співробітництва взаємодіючих сторін з організації роботи з проблемними дітьми, повинна бути: взаємна інформованість учасників взаємодії про дитину, її взаємовідносини з ровесниками, іншими людьми; взаємодопомога, взаємопідтримка у вирішенні проблем; зацікавленість в успішній роботі; спільний пошук способів підтримки дитини, створення умов для самореалізації її потенціалу; визначення загальних завдань і узгоджена конкретизація завдань для кожної із сторін з надання підтримки дитині.

Співробітництво в значній мірі залежить від взаєморозуміння сторін, в свою чергу, рівень взаєморозуміння залежить від того, які цілі об'єднують взаємодіючі сторони, як ці цілі усвідомлюються учасниками взаємодії.

Основною метою для різних соціальних інститутів є надання підтримки дитині в її соціальному становленні, подоланні труднощів, вирішенні особистісних проблем. Центром

координації зусиль може бути навчальний заклад. У Великій Британії таким центром є департамент соціальної роботи.

Незважаючи на те, що кожен регіон має свої особливості роботи з неповнолітніми, в організації взаємодії закладів є багато спільного.

Проаналізуємо взаємодію інститутів і служб у захисті прав та інтересів неповнолітніх, які потерпають від насильства, жорстокого поводження, занедбаності, на прикладі регіону Тейсайд (Шотландія).

Відзначимо, що попередження кривди, насильства стосовно дітей і підлітків – одне з важливих завдань в роботі соціальних служб у Великій Британії.

Дитина може стати об'єктом фізичного, емоційного, сексуального насильства або занедбання. Часто випадки кривди дітей мають кримінальний характер. Втручання відповідних органів і служб є необхідним, щоб захистити дітей та забезпечити можливість їх повноцінного розвитку. Прийняття рішення в кожному конкретному випадку повинне базуватися на ґрунтовній оцінці багатьох комплексних ознак, урахуванні різних точок зору і перспектив подальшої роботи.

В результаті вивчення досвіду профілактичної роботи з неповнолітніми в регіоні Тейсайд, аналізу значної кількості наукових праць і відповідних державних документів [1; 2; 3], нами встановлено, що наступні заклади та установи працюють спільно у розгляді випадків кривди неповнолітніх: департамент соціальної роботи, доповідач комісії у справах неповнолітніх, громадський прокурор, поліція, служба охорони здоров'я, департаменти освіти та волонтерські організації. Багаторічний досвід підтвердив, що ці агентства повинні співпрацювати, щоб ефективно вирішити проблеми жорстокого ставлення до дитини, захистити її, причому різні професіонали можуть працювати разом більш ефективно, якщо вони проходять підготовку не тільки за своєю програмою, але й мультидисциплінарну підготовку, що й забезпечується систематично в кожному регіоні Великої Британії.

Головним елементом стратегії подолання проблеми кривди неповнолітніх є раннє розпізнання проблеми та забезпечення ефективної допомоги. Багато випадків серйозної кривди дітей супроводжуються певними попередніми симптомами, на які слід звернути увагу. Ці "відкриті попередження" не можна ігнорувати, необхідно вислухати дитину і батьків. Вважається, що відповідне втручання на цій стадії може бути ефективним способом запобігання насильству, жорстокому поводженню з дітьми.

Ефективність захисту неповнолітнього в значній мірі залежить від швидкості реакції особи, яка дізнається про те, що дитина може перебувати в ризиковому становищі. Агентства, які залучені в таких випадках, координують свою діяльність так, щоб вони не дублювали одне одного, могли розгорнути свою специфічну діяльність, оцінити ситуацію таким чином, щоб якомога менше травмувати дитину, сім'ю. Представники громадськості та професіонали, налагоджуючи контакт з дитиною, її батьками, близькими повинні забезпечити кваліфікований, інтегрований і тактовний підхід, який має на меті, в першу чергу, добробут і благополуччя дитини.

В регіоні Тейсайд (Tayside) робота з соціально-правового захисту неповнолітніх починається, перш за все, з наради між службами поліції, охорони здоров'я та службами соціальної роботи. Діагноз кривди підлітка чи дитини ставиться тільки після ґрунтовних висновків медиків, поліції та соціального працівника. Кожна соціальна служба має спеціального працівника, який відповідає за організацію наради по справі кривди дитини. Про проведення такої наради може попросити будь-яка особа, або будь-яке агентство.

Часто фіксують випадки кривди неповнолітніх із спеціальними потребами та недієздатністю. Їх наслідки можуть бути приховані труднощами спілкування.

Поліція несе відповідальність за розслідування кривди неповнолітніх і повідомляє про відповідні випадки громадського прокурора та доповідача комісії у справах неповнолітніх.

Департамент соціальної роботи несе відповідальність за розгляд справи і забезпечення звіту до доповідача комісії у справах неповнолітніх, якщо дитина потребує обов'язкових заходів піклування.

Благополуччя дитини є визначальним і у проведенні медичного огляду скривдженої дитини. Агентства регіону Тейсайд (Tayside) розробили інструкцію, яка включає 3 головні

принципи: кількість таких медичних оглядів зводиться до мінімуму, вони матимуть місце там, де існують необхідні умови для огляду, а саме: в медичній установі, в поліції з залученням судового медика. Педіатри і поліція співпрацюють таким чином, щоб гарантувати одночасне надання медичної допомоги дитині і встановлення доказів її скривдження. Дитину переводять до відділення першої медичної допомоги лише при потребі оглянути якесь специфічне ушкодження, пролікувати поранення або переломи.

Нарада по справі. Агентства, що отримують інформацію або заяви про кривдження неповнолітніх, розробили заходи, щоб підтримувати зв'язок і координацію їх дій на ранніх етапах вирішення проблеми, не ставлячи під сумнів їх обов'язок діяти на захист дитини. Коли підтверджується випадок кривди дитини, будь-яке агентство може попросити про організацію наради по справі за допомогою контакту з відповідальним службовцем, який працює в кожному з чотирьох головних офісів департаменту соціальної роботи.

Метою наради є зібрати форум для обміну інформацією між професіоналами, які працюють з дитиною та сім'єю, обговорити будь-які заяви або підозри стосовно кривди неповнолітнього. На нарадах по справі також розглядають результати розслідувань або оцінюють ситуації, тут можуть бути подані рекомендації для координованої дії, визначені окремі послуги та засоби захисту дитини. Це, насправді, – план дії стосовно захисту дитини і допомоги сім'ї. Наради по справі передбачають розгляд висновків вчителів, вихователів, соціальних працівників, лікарів-терапевтів, педіатрів, поліції та інших професіоналів, які були залучені до справи.

Батьки повинні бути поінформовані про стан речей і можуть отримувати консультації на кожній стадії слідства. Їх точка зору повинна бути розглянута ще до слухання випадку. Вони мають бути запрошеними, де це можливо, і бути присутніми на окремих засіданнях під час нарад по справі, якщо голова засідання вважатиме, що присутність батьків не нашкодить інтересам дитини, наприклад, коли в перспективі розглядається можливість кримінальної відповідальності одного з батьків. Батьки повинні бути поінформовані про результати наради по справі у письмовій формі.

Нарада по справі може винести рішення про реєстрацію дитини в спеціальному реєстрі (Child Protection Register). Неповнолітні, які в ньому зареєстровані, перевіряються кожні 6 місяців і кожного разу розглядатиметься і необхідність їх перебування в реєстрі дітей, які потребують опіки.

Кожний муніципалітет веде реєстр скривджених та занедбаних дітей або тих неповнолітніх, які перебувають в ризику насильства. Метою реєстру є забезпечити:

а) всі відповідні агентства доступом до центрального реєстру скривджених дітей, чия безпека є предметом серйозного професійного вивчення;

б) інформацією всіх зацікавлених осіб про тих дітей в регіоні, які в даний момент вже є занесеними в реєстр, гарантуючи, що план роботи з цими дітьми переглядатиметься щонайменше кожні шість місяців;

в) швидкий доступ до інформації професіоналам, які опікуються дітьми;

г) статистичну інформацію, яка допомагає планувати та управляти ресурсами.

Реєстр веде департамент соціальної роботи. Це – комп'ютерний облік, частина інтегрованої індексної системи клієнта, яка дозволяє швидкий перехресний доступ до інформації. Хоча існує зв'язок з центральною системою, інформація з реєстру дітей, які потребують опіки, зберігається окремо в комп'ютерній системі. Доступ до цієї частини системи є обмеженим, таким чином охороняється конфіденційність клієнтів. Функціонує система реєстрації викликів інформації про клієнта, щоб гарантувати законність запитів.

Впродовж дня запити до реєстру можуть бути одержані:

а) через головного службовця з питань захисту дітей (Assistant Principal Officer on Child Protection) або його адміністративного асистента в головному управлінні;

б) через спеціально призначеного службового менеджера, його помічника, чергового службовця в будь-якому з чотирьох офісів департаменту соціальної роботи в регіоні Тейсайд.

З 17.00 до 9.00 наступного дня доступ може бути одержаний через гарячу лінію департаменту соціальної роботи.

Будь-хто може рекомендувати зареєструвати скривджену дитину, але реєстр є надзвичайно конфіденційним. Доступ мають тільки агентства з грифом “потребуємо знати”, ідентифікуються вони за даними відповідного старшого персоналу агентств. Функціонує система реєстрації викликів інформації про клієнта, щоб ідентифікувати відвідувача бази даних. Наступні професіонали та представники агентств можуть звертатися за інформацією до реєстру:

- медичний персонал департаменту охорони здоров'я;
- старший сестринський персонал;
- лікарі-терапевти;
- освітньо-психологічний персонал;
- координатор з питань захисту дітей (в сфері освіти);
- поліція;
- громадський прокурор;
- доповідач комісії у справах неповнолітніх;
- Шотландське королівське товариство по запобіганню жорстокому поводженню з дітьми;
- департамент соціальної роботи.

Термінові заходи. Іноді можуть виникати різні обставини, за яких дітей необхідно вилучити з їх домівок терміново, без планування або підготовки. Потреби неповнолітнього повинні бути домінуючими під час розгляду справи та втручання. Термінові заходи у формі перевезення дітей до безпечного місця розглядаються лише в тих випадках, коли:

а) дитина перебуває у фізичній небезпеці, потребує термінового медичного догляду, відчуває страждання;

б) батьки відмовляються співпрацювати з державними агентствами, не виконують своїх батьківських функцій, а тому унеможливають оцінку ризику ситуації, в якій опинилась дитина; втручання залишається єдиним шляхом, щоб провести необхідну оцінку ситуації;

в) батьків повідомлено про те, що існує беззаперечне обґрунтування підозри, що конкретна ситуація є ризикованою для дитини.

Поліцейський констебль або будь-яка інша уповноважена особа може в разі необхідності влаштувати дитину в безпечне місце. Про дитину, яка змінила місцеперебування в такий спосіб, повинно бути відомо доповідачу комісії у справах неповнолітніх.

Отже, у Великій Британії існує певна система взаємодії різних соціальних інститутів у захисті інтересів неповнолітніх, варту нашої уваги.

Література

1. Бартош О., Досін А., Козубовська І. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх у Великій Британії. – Ужгород: Мистецька лінія, 2007. – 240 с.
2. Bryer K. Planning in Child Care. – London: BAAF, 1998. – 203 p.
3. Working together. – London: HMSO, 1991. – 112 p.

УДК 615.85:616.24

О.В. Безпалько

ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ В ГРОМАДУ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Анотація. У статті охарактеризовані шляхи інтеграції дітей з обмеженими функціональними можливостями (інклюзивне навчання та соціально-педагогічна робота в центрах соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними